

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden käsityksiä hyvästä työstä

Mervi Friman

Tutkija, KT

Hämeen ammattikorkeakoulu

mervi.friman@hamk.fi

Referee-menettelyn läpikäynyt artikkeli.

Artikkelini käsittelee ammattikorkeakouluopiskelijoiden käsityksiä työstä, ammatillisuudesta ja asiantuntijuudesta. Lähestyn kysymyksiä työetiikan, ammattietiikan ja työmoraaalin näkökulmista. Käsitteistö ohjaa hakemaan opiskelijoiden vastauksista määrittelyjä siitä, mitkä toimintatavat olisivat hyviä ja oikeita. Katson, että ammattikorkeakoulutus on kasvatus, jossa yksilöllinen kasvu, yhteisöön kiinnittyminen ja hyvään pyrkiminen ovat sisäänrakennettuina. Ja kun on ky-

seessä korkeakoulutus, tulisi opetuksen sisältää teoriana ja käytäntöinä elementtejä, jotka ohjaisivat opiskelijoita erittelemään suhdettaan työn maailmaan myös näistä perspektiiveistä. Peilaan artikkelissani opiskelijoiden ajatuksia koulutuspoliittisen ohjelmanpuheen tavoitteisiin.

Koulutuksen ja työelämän kytkennät

Ammattikorkeakoulutuksen tehtäväksi määritellään työelämän tarvitsemien ammatillisten asiantuntijoiden koulutukseksi. Am-

mattikorkeakoulujen perustamisvaiheessa, 1980-90 lukujen taitteessa, työelämästä nousevina keskeisinä vaatimuksina pidettiin tieteenalarajoja ylittävää ajattelua sekä tutkimustiedon soveltamista yritysten tarpeisiin. Voimakkaimpina yhteiskunnallisina muutostekijöinä pidettiin Suomen integroitumista Euroopan Unioniin sekä globalisointimista, jotka kumpikin edellyttivät suomalaisen kilpailukyvyn parantamista. Koulutuspoliittisiksi tavoitteiksi määriteltiin yleissivistyksen laajentaminen sekä tiedonkäsityksen uudistaminen (Opetusministeriö 1989; Lampinen 1995). Myöhemmissä opetusministeriön linjauksissa tutkimustyö on sisällytetty ammattikorkeakoulujen tehtäväksi. Alueellisen kehittämisen, erityisesti p&k-sektorin vahvistaminen ja uuden yrittäjyyden luominen ammattikorkeakoulujen velvollisuutena on voimistunut (Opetusministeriö 2004a; Opetusministeriö 2004b).

Ammattikorkeakoulutus profiloituu tiedekorkeakoulutukseen nähden työelämälähtöisellä ja -läheisellä toimintamallilla. Tällä tarkoitetaan työorganisaatioiden kanssa tehtävää yhteistyötä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa. Opiskelijan kohdalla toiminta konkretisoituu opinnäytetöihin, projektitehtäviin sekä työharjoittelujaksoihin. Ammattikorkeakouluissa on myös erilaisia t&k-yksiköitä, klustereita tai osaamiskeskittymiä, joissa toimitaan yhdessä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden kanssa.

Asiantuntijuuden kontribuutiota ammatillisuuteen on kuvattu sekä syvä-
nä että laajana osaamisena. Syvyydellä tarkoitetaan oman ammattialan erityisosaamista ja laaja-alaisuudella oman ammattialan ylittävää osaamista tai eri am-

mattialojen erityisyyden ymmärtämistä ja kykyä kommunikoida yli ammattirajojen. Kehittäminen on keskeinen asiantuntijuuteen liitetty määre. Kehittämisen kuvataan kohdistuvan työelämään, jolla tarkoitetaan työorganisaatioita sekä työprosesseja ja tuotteita.

Ammattikorkeakoulutuksen tavoitteissa painotetaan yhtäältä kansainvälisyyttä toisaalta paikallisuutta. Kansainvälisyyttä on perusteltu yritysten ylikansallistumisella sekä tuotannon suunnittelu-valmistus -prosessien hajaantumisella. Paikallisuuden merkitystä korostaa ammattikorkeakouluille annettu alueellinen kehittämistehtävä. Viime aikojen työelämäpuheessa ovat korostuneet työssä jaksamisen kysymykset. Myös työajan pidentäminen, niin ikävuoissa kuin päivittäisenä työaikanakin, on ollut esillä. Jatkuvan oppimisen vaateet samoin kuin epätyypilliset työsuhteet ovat osa työn maailman nykyhetkeä. Nämä ajatukset ovat kulkeutuneet ammattikorkeakoulutusta koskevaan keskusteluun elinikäiseen oppimiseen tematisoituen.

Olen kerännyt artikkelissa käytetyn haastatteluaineiston väitöskirjatutkimukseeni (Friman 2004), jossa tarkastelin hyve-etiikan viitekehyksessä yhtäältä ammattikorkeakouluja koskevan ohjelmapuheen ja toisaalta valmistumisvaiheessa olevien opiskelijoiden käsityksiä ammatillisen asiantuntijan hyveistä. Haastattelut on kerätty keväällä 2000 viideltätoista Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijalta. He edustivat kulttuurin, tekniikan ja liikenteen sekä luonnonvarain koulutusaloja. Kulttuuri-alan opiskelijoita oli viisi, he olivat kaikki naispuolisia muotoilun koulutusohjelman opiskelijoita (merk. NMU), tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoi-

ta oli neljä, kaikki miespuolisia ja rakennustekniikan koulutusohjelmasta (merk. MRA). Luonnonvara-alan opiskelijoita oli kuusi, joista kolme nais- ja kolme miespuolista. Kolme oli maisemasuunnittelun ja kolme puutarhatalouden opiskelijoita (merk. NPU tai MPU). Kaksi puutarha-alan opiskelijaa oli vastikään valmistunut ja muut haastateltavat olleet valmistuvansa seuraavan lukuvuoden aikana.

Työn yksilölliset merkitykset

Tarkastelen aluksi opiskelijoiden vastauksia työetiikan näkökulmasta. Työetiikan alaan kuuluvat suhteet, joihin ihminen välittömästi ja välillisesti työn kautta liittyy. Tällaisia suhteita ovat mm. työtehtävät ja -prosessit, työorganisaatio, työympäristö, työelämän suhteet sekä edelleen talousjärjestelmä, yhteiskunta, luonto, ihmiskunta ja kulttuuri (Nummela 1996). Työetiikka perustuu tietoiseen harkintaan ja perusteltuihin näkemyksiin siitä, mikä on moraalisesti oikein tai väärin, hyvää tai pahaa yhtäältä suhteessa työn tarkoitukseen ja päämäärään ja toisaalta sitoutumiseen työorganisaatioon. Työetiikan kysymyksenä voi pitää myös sitä, millaisen sijan ja aseman työ saa yksilöllisessä elämässä. Pohdin työetiikan kysymyksiä kahdesta näkökulmasta. Ensiksi kerron, miten opiskelijat kuvasivat työn merkitystä omassa elämässään. Toiseksi selvitän, kuinka he perustelivat ja oikeuttivat työtään itselleen ja ympäristölleen.

Työn tekemisen merkitykset olivat lähtöisin ensisijaisesti yksilöllisistä päämääristä. Työ oli toimeentulon hankkimista ja tulevaisuuden varmistelua, mutta myös omien rajojen koettelemis-

ta. Rajojen hakemisesta kertoo rakennustekniikan opiskelija seuraavasti:

”Mä tykkään kattoja tehdä. Niissä ollaan onnistuttu tosi hyvin: tiilikattoja ja peltikattoja. On siinä sekkin, että se on vähän semmosta pelottavaa työtä. Mua ei pelota korkeella. Kävelen siellä käsilläni ja tommosta.”(MRA3)

Ja muotoilun koulutusohjelman vaate- ja muotoilun opiskelija näin:

”Mä olin työharjoittelussa ja toimin mallimestarin alaisena. Hän oli äärimmäisen sisukas työntekijä. Mä toisaalta katoinkin häntä oikein ihailen ja toisaalta pelätsin, että totako se työkuva nyt on. Mallisto tehdään kolme kertaa vuodessa ... käytännössä kolmessa viikossa täytyy tehdä mallisto. Työn määrä on silloin ympärivuorokautista. Sitä mä ihailen, että joku päivä saisin sellasen työn, että pystyisin ihan samaan.” (NMU3)

Työn asettuminen osaksi omaa elämää vaihteli opiskelijoiden perhetilanteen mukaan. He, joilla jo oli oma perhe tai kiinteä parisuhde, korostivat näiden ensisijaisuutta ja työn asettumista toiselle sijalle. Yksi opiskelija arveli työn asettuvan tulevaisuudessa ensisijaiseksi elämän alueeksi. Terveystyön merkitystä korostivat opiskelijat, joilla oli kokemusta työperäisistä sairauksista. Kolme rakennustekniikan opiskelijaa oli lähtenyt jatkamaan opintojaan työperäisten vaivojen vuoksi. Heille lisäopiskelun keskeinen motiivi oli fyysisesti helpompien työtehtävien saaminen.

”Sen takii opiskelemaan lähdin, että tuntui, että nyt ei enää jaksaa lähteä ammattin ilosesti töihin. ... Ja sit toinen on että alko kuitenkin ikää oleen sen

verran...En mä voinu kuvitella itteeni kuuskymppisenä kirvesmiehenä ihan rampana jossain.”(MRA1)

”Tossa joskus on ollut, että kädet on ollut kipeenä, ettei oo oikeen muuraustöitä pystynyt tekemään, niin ei se oo hyvä.”(MRA2)

Tulotason nostaminen oli keskeistä eritoten miespuolisille opiskelijoille.

”Raha on ainoa arvostuksen mittari. Elikä työnantaja osottaa sillä rahamäärällä, minkä sulle antaa, kuinka paljon se arvostaa sua. Ja se on ainoa mittari. Ei kissa kiitoksilla elä. Näin se vaan menee, raadollista.” (MRA1)

” Mä oon syöny kaurapuuroo monta kuukautta, kun ei ollu rahaa yhtään sillon 90-luvun päätteessä. Mä oon niin köyhästä perheestä tosiaan, että mä vaan koko ajan ajattelen, mistä saisi enempi rahaa. Mä en tiedä riittääks mikään koskaan.”(MRA3)

Oman ryhmänsä muodostivat perheyrittäjien jälkeläiset. Puutarha- ja rakennusalalla oli nuoria miehiä, jotka olivat perheyrittäjien kasvattajia. Heidän puheissaan korostui vastuu työn jatkamisesta eritoten, kun lamavuosista oli selvitty. Huoli isän jaksamisesta heijastui nuorten puheissa.

”Ja sitten on se. että jos täältä valmistuu joskus, niin olisi kolmannen polven puutarhuri. Se on kai sitä, että veri vetää. Kun on ollut siinä pienestä pitäen, niin välillä tulee että on kaulaansa myöten täys. Mutta sitten taas se, että jos perhe kerran omistaa firman, niin olisi se hullua lähteä toiselle töihin, kun on se perustieto jo tästä omasta hommasta.” (MPU1)

Muotoilualan naispuoliset opiskelijat näkivät ammatillisen osaamisen kiinnostymiskeinona lähiyhteisöön. Heidän vastauksissaan korostui käsityötaitojen siirtämisen tärkeys joko lapsille ja nuorille tai esimerkiksi naapurustossa. Lapsuutensa maaseudulla asunut opiskelija kuvaa asettumista uuteen asuin ympäristöön seuraavasti:

”Siinä varmasti alkuun tutustutaan toisiimme ja tulee pieni kyläyhteisö ja siinä on varmasti lapsia joka talossa. Jos siinä vaikka voisi kehittää jotain semmosta, että siinä kadun ympärillä olevissa taloissa pidettäisiin tavallaan yhtiökokouksia ja jotain tempauksia...Mutta jos siinä sivussa voisi hyödyntää tätä mitä osaa, että vaikka ommella yhdessä tai jotain. Mä voin neuvoa ja silleen.” (NMU4)

Samoin puutarhatalouden ja maisemasuunnittelun naisopiskelijat korostivat osaamisensa levittämistä, jotta lähiyhteisön jäsenet pääsisivät itse kokemaan hyöty- ja koristekasvien kasvattamisen ilot. Maisemasuunnittelun opiskelijat edustivat uudehkoa koulutus alaa. He näkivät työnsä niin ammatillisina tienraivaajina kuin maisemasuunnittelukulttuurin luojina.

Kun työn ulottuvuuksia lähdettiin hakemaan globaalista kehiksestä, opiskelijat ottivat esiin työskentelyn Suomen rajojen ulkopuolella. Tällöin ajatukset suuntautuivat ensimmäiseksi kehitysmaitiin, jolloin työ koettiin auttamisena. Kaksi opiskelijaa näki kehitysyhteistyön mahdollisena, mutta lyhytkestoisena työrupeamana. Molemmat toivat kuitenkin esiin sen, että menisivät samalla hakemaan jännitystä ja kokemuksia omaan elämäänsä.

”Mä aattelen, että jos mä lähtisin ulkomaille, mä en olis siellä loppuelämää. Vaan että jos menen niin tutustun siihen maahan ja kulttuuriin ja paikkaan ja ihmisiin ja vertaan sitä siten omaan itseeni. Tavallaan, että pääsis peilaamaan itseensä. Kun ei täällä Suomessa nyt mitään niin huolestuttavaa oo. Mä haluisin kerran nähdä ihan oikeesti kun jotain on.” (NMU2)

”Oon mä joskus ihan oikeesti miettinyt sitä, että olisko mun tehtävä oikeesti lähtee johonkin Afrikkaan ja tehdä hyvää, koska kyllä se on täällä Suomessa vähäistä, mitä hyvää saa aikaiseksi. Siellä saisi ihan erilailla ja pystyisi auttamaan ihmisiä, joilla oikeesti on hätä. Tai johonkin muualle sellaiselle alueelle, missä oikeesti tarvitaan auttajia.” (NPU2)

Opiskelijoiden joukossa oli kuitenkin myös niitä, jotka tietoisesti halusivat rajata maailman tapahtumat ulkopuolelleen. Näitä tuntemuksia kuvattiin mm. seuraavasti.

”Mä en oikeestaan haluu aatella mitään sellasii likasii tai pahoja asioita. Musta tuntuu vaan, että en mä haluu... mä pelkään niitä. Kyllähän musta välillä tuntuu, että pitäis ajatella nälänhätää tai jotain, mutta mä vaan aattelen, että mulla on lupa, että ei tarte. (NMU3)

Koulutuksen kytkennät maailman tapahtumiin vaikuttivat haastattelujen perusteella ohuilta. Haastatteluajankohtaan osuivat presidentinvaalit, joista opiskelijat olivat keskenään käyneet kii-vaitakin keskusteluja. Vaalit osoittautuivat ainoaksi mielen jääneeksi yhteiskunnalliseksi keskustelunaiheeksi. Ope-

tussisällöissä ei yhteiskunnallisiin tapahtumiin juurikaan näytetty tartuttavan.

”No kyllä täällä jonkun verran maailman asioista puhutaan ja sitten oli esimerkiksi toi ympäristönsuojelun kurssi että miten omat ratkasut vaikutta ympäristöön. Mutta jos ajatellaan, niin ehkä se on kuitenkin enemmän sellasta pientä mitä mä aattelen aika niinkään tällasta isoo. (NM5)

Ammattikorkeakoulutuksen yhteiskunnalliseksi tehtäväksi voi laki- ja muistioteksteistä tulkita suomalaisen kilpailukyvyyn vahvistamisen sekä toimialueen yrityselämän lisäämisen (OPM 2004b). Opiskelijat eivät näe työllään olevan kytkentöjä juurikaan muuhun kuin omaan ja perheen toimeentuloon ja tulevaisuuteen. Työtä tarkasteltiin kaupan yksilöllisestä merkityshorisontista, jolloin se kaventui oman toimeentulon hankkimiseksi. Samalla kuitenkin työn kohteena nähtiin usein suoraan toinen ihminen joko asiakkaana tai kumppanina. Asiakkaan tyytyväisyys tai kumppanin sitoutuneisuus tekivät työstä merkityksellisen ja mielekkään. Sen sijaan oma työ osana kansallista innovaatiojärjestelmää tai globaaleja markkinoita ei ollut lainkaan puhutellut opiskelijoita. Suomi ja suomalaisuus merkitsevät heille turvallista elinpiiriä. Kiinnittymistä opiskelupaikkakuntaan ei ilmennyt, vaan tulevaisuuden alueellinen sijoittuminen määräytyy perhetilanteen mukaisesti. Ammattikorkeakouluihin syntyneiden yrityshautomoiden pyrkimykset liittyvät paitsi uuden yritystoiminnan syntymiseen myös ankuroitumiseen ammattikorkeakoulun toimialueelle. Yrityshautomoiden vaikutusta voidaan tarkastella muutaman vuoden kuluttua.

Oman ammattialan kehittäminen

Työtoimintaan liittyen ammattikorkeakoulutuksen tavoitteet ovat työkäytäntöjen kehittämisessä. Oma, erillistä pohdintaa vaativa kysymyksensä on se, mikä on positiivista, mikä negatiivista kehitystä. Tässä yhteydessä pitäydyn kuitenkin tulkitsemaan kehittämisen toisin, uusin tavoin tekemisenä. Miten tämä näkyi opiskelijoiden vastauksissa?

Kehittämisorientaatio tuli esiin vain yrittäjänuorten ja yrittäjäperheiden nuorten vastauksissa. Heille uudet menetelmät tai tuotteet olivat yrityksen jatkuvuuden elinehto. Kasvihuoneviljelyä harjoittavassa yrityksessä ollaan osittain sään armoilla, kun korkea öljyn hinta rajoittaa kastelu- ja ilmastointijärjestelmien käyttöä. Perustoimeentulon rinnalle on synnyttävä sivutuloloja viljelyyn liittyvillä oheistuotteilla.

”Muhun ei ole vielä iskenyt sillä tavalla, että ois turhautumista, mutta isästä sen näkee kyllä. Kun yrittää kaikkensa, lyödään kokoa ajan enemmän varjoo kasvihuoneen päälle ja sumuteaan ja lämmöt pois aikasin keväällä ja mikään ei auta. Niin kyllä sen näkee, että turhauttaa. Mutta kun sen tietää, ettei voi mitään, niin ei siitä kannata kauheeta stressiä ottaa... Meillä on tällä hetkellä sivubisneksenä tämä N-suihke. Siinä löytyy aina jonkin verran tekemistä.”(MPU1)

Työn eettisiä kysymyksiä oli pohtinut yrittäjänuori, jonka yritysidea toteutus- saan korvaa tietoteknisellä sovelluksella alan työpaikkoja. Oman alan kehittämisen joutui ristiriitatilanteeseen työllisyyden kanssa, mutta ilo omasta osaami-

sesta oli kuitenkin noussut voitolle.

”Samalla kun me kehitetään oman yrityksen tietojärjestelmiä, menetetään työpaikkoja... Kun on menty näyttään, mitä me on tehty ja missä ajassa. Joku tyyppi on 30 vuotta tehnyt niin se aika kivakin näyttää, että ehkä se voidaan tehdä tälläkin tavalla. Jotenkin ihan hauskaa.” (MPU3)

Yrittäjyyden varjopuolia oli jatkuva taistelu oman tietotaidon ylläpitämiseksi:

”Kyllä mä ainakin sen tiedostan, ettei tämmöstä kauaa jaksu. Tää on kumminkin semmosta yhtä opiskelua, ett yleensä pysytään tiedon tasalla, niin meidän täytyy opiskella joka päivä... Ja sen tietää, ettei näin voi jatkuu loputtomiin.” (MPU3)

Muut vastaajat eivät suhtautuneet tulevaan ammattiasemaansa kehittämisen vaan oppimisen paikkana. Heidän puhettaan sävytti jatkaminen ja säilyttäminen ja oppipoika-positio työelämässä. Opiskelijat kokivat itsensä monin tavoin keskeneräisiksi työelämään siirtymään. Keskeneräisyyden syyksi mainitaan kiire ja tiivis tahti, jolla opinnot on tullut suorittaa. Tämä johti siihen, etteivät opiskelijat halunneet kiirehtiä valmistumista, vaan jatkaa opiskeluaan normiajoituksesta riippumatta. Eritoten perheettömät opiskelijat pitivät tärkeänä kaiken mahdollisen irti saamista opiskeleistaan. He olivat varmoja, ettei työelämässä ole enää aikaa opettelulle ja kokeiluille.

”Mulla on ehkä semmonen olo tästä eniten jäännä, että kaikki on käyty liian nopeesti. Oispa ollut vuosi vielä aikaa.” (NMU1)

"Mun täytyy sanoa, että ei oo ollut mitään kiirettä kotia töihin. Mä oon siellä ollut niin paljon että." (MPU1)

"Ei mulla mitään kiirettä oo poiskaan päästä. Kyllä se on parempi siellä olla ja opiskella kunnolla." (MRA4)

"Vaatii semmosta kypsymistä, että tietää mitä haluaa kun tietää vähän mihin haluaa suuntautuu." (NMU3)

Opetuksen suurimpana ongelmana opiskelijat pitivät niukkaa kontaktituntien määrää. Erityisesti työharjoittelukemusten purkaminen ja reflektointi oli monen kohdalla jäänyt olemattomaksi. Opettajat ovat tuoneet esiin samanlaisia tuntemuksia (mm. Friman 1999).

Tuntemattomiksi jääneet organisaatiot

Ammattikorkeakouluopintoihin kuuluu vähintään 20 opintoviikon laajuinen työharjoittelujakso. Opinnäytetöiden aiheet pyritään saamaan työorganisaatioista ja opintojen kuluessa pyritään toteuttamaan yhteistyöprojekteja yritysten kanssa. Valmistumisvaiheessa olevat haastateltavani olivat siten opiskelijan eri vaiheissa olleet vuorovaikutuksessa työelämän kanssa.

"Mutta tosi vähän puhutaan muusta, esimerkiksi opettajien aikaisemmasta ammattiurasta, mikä mun mielestä on aika harmillista. Eikä mistään työkuultuurista tän koulun ulkopuolella." (NMU3)

Työorganisaatiot eivät kuitenkaan olleet tulleet opiskelijoille tutuiksi. Työharjoittelujaksoilla opiskelijat olivat keskittyneet työtehtävien suorittami-

seen ja hakeneet kiinnittymiskohdan työharjoittelua ohjaavasta henkilöstä. Organisaation rakenne ja toimintapäämäärät olivat jääneet taka-alalle. Ainoastaan yksi opiskelija painotti erityisesti halunneensa teatteriin, koska siellä oli erilainen henki ja tunnelma kuin "tavallisella työpaikalla". Työharjoittelun ohjaajan rooli oli varsinkin naispuolisille opiskelijoille ollut merkittävä. Näin kuvailee muotoilualan opiskelija suhdetta työpaikkaohjaajaansa:

"Mä en mitenkään halua suunnittelijaksi, mutta hänen työnkuvansa oli kuitenkin semmonen, että otti jopa mutkin siellä huomioon, vaikka oli kiirettäkin. Pääsin häntä haastatteleen, että mistä suunnittelu lähtee ja hänen työstään. Ja kerto omasta perheestään, kun mä olin kauheen utelias kun kysyin, miten hän yhdistää perheen ja työn. Sillä oli justiinsa niin, että perhe on tärkein, mutta tietysti työkin on tärkeä. Jos perheessä menee kaikki hyvin, niin menee työkin hyvin. Mä ajattelin, että oli tosi ihana ihminen." (NMU4)

Työharjoittelujaksot olivat olleet opiskelijoille merkityksellisiä oppimiskokemuksia. Eritoten naispuoliset opiskelijat olivat kohdanneet sillä tekijöitä, joista oli tullut heille ammatillisia esimerkkejä tai jopa ihanteita. He korostivat näiden henkilöiden ahkeruutta, sinnikkyyttä sekä stressinsietokykyä.

Työorganisaatioissa vallinnut kiire oli voimakas kokemus, jota yksi opiskelijoista kuvasi seuraavasti:

"Mutta kun sitten mennään teollisuuteen niin se on ihan eri tempo kun suunnitellaan ja toteutetaan. Mä oli kesätoisissa N:ssä korjausompeelijana,

niin siellä koko ajan kiristettiin työtah-
tia. Että nyt pitäis ommella nopeem-
paa ja nopeempaa. Totta kai siinä
laatu kärsii. Kyllä mä tykkään, että
pitää olla hyvin tehty. Sitten on tää
että pitäis saada paljon aikaan pienes-
sä ajassa, koko ajan kiristetään ja ki-
ristetään tahtia. Mä haluaisin vähän
jotain järkee siihenki, ettei ihmisiä
ihan loppuun ajeta. Pitäis saada hen-
gähtääkin.” (NMU4)

Opiskelijat eivät nähneet itseään,
vaikkakin olivat valmistumisen kynnyk-
sellä tai vastavalmistuneita, työelämän
asiantuntijoina. Ammattikorkeakoulu-
tuksen rekrytointimarkkinoinnissa an-
netaan ymmärtää, että ammattikorkea-
koulusta valmistuisi asiantuntijoita. Toi-
saalta opinto-oppaissa korostetaan, että
asiantuntijaksi tullaan vasta työelämässä
ja koulutuksen aikana on tärkeintä
luoda edellytykset jatkuvalla oppimisel-
le.

Hyvä työntekijä

Miten opiskelijat sitten kuvasi-
vat hyvää oman ammattialan-
sa työntekijää? Millaisia omi-
naisuuksia hänellä on ja miten ne käy-
tännössä ilmenevät? Kysymykset kuulu-
vat sekä ammattieteen että työmoraa-
lin piiriin. Opiskelijat korostivat perin-
teisiä hyvän työntekijän ominaisuuksia
kuten täsmällisyyttä, aikataulujen nou-
dattamista ja tarkkuutta. Rakennusalan
opiskelijat, joilla oli takanaan ammatil-
linen koulutus ja työkokemusta, haavei-
livat siirtymisestä esimiestehtäviin. Kun
he pohtivat tulevaa asemaansa, näkivät
he ominaisuudet sellaisiksi, joita tulisi-
vat vaatimaan. Muutoin merkille panta-
vaa onkin se, että ammatillisesti jäsen-
tyneet moraaliset näkökulmat olivat

varsin niukkoja. Hyvää työntekijää
luonnehdittiin seuraavasti.

”Aktiivisuutta ainakin ja jonkunlaista
semmosta sääntillisyyttä, että on asiat
ajallaan ja tehty mitä on sovittu.”
(NMU1)

”Kyllä sellanen jämpti pitää olla. Työ-
maalla pitää tehdä asiat ajoissa ja teh-
dään niinku osataan eikä tosta noin.
..ei näissä hommissa kukaan usko, jos
ei nää, että tekee hyvää työtä. Se on
ainoo tapa.”(MRA2)

”Pitäs olla semmonen kauaskatseisuus
ihmisissä, että katsois itse sitä seuraavaa,
että mitä sitten tehdään. Ettei ois
semmosta puhelinlaitoksen touhua,
että yksi tekee ja toinen katsoo.”
(MRA3)

”Semmonen velttous mua ärsyttää ja
ehkä semmonen, jos mä ehkä naivisti
ajattelen, mutta kohtuudenkautta sitä-
kin, semmonen tietynlainen yli-itse-
luottamus mua ärsyttää ja sitten toi-
saalta semmonen äärimmäinen nöy-
ryys.”(MRA4)

”Kaikki ei oo välttämättä puurtajia
alusta loppuun. ..Mulla itelläni on se,
että pyrin aina tekemään kiitettävää
työt, vaikka moneen kertaan hitaasti.
Mä vaadin iteltäni sillai.”(NMU3)

Kaikille opiskelijoille oli yhteistä
käytännön työn hallinta ja osaaminen.
He pitivät välttämättömänä niin raken-
tamisen, ”kädet mullassa tekemisen”
kuin ompelemisenkin taitoja. Vasta nii-
den osaaminen mahdollistaisi asiantun-
tijuuden syntymisen. Rakennusalalla
toimineet eivät halunneet takaisin teke-
misen pariin, mutta muut vastaajat oli-
vat valmiita myös puhtaasti käytännön

tehtäviin. Puutarha-alan opiskelija kertoo käytäntö-teoria –suhteesta seuraavasti:

”Syksyllä ja keväällä pystyy leikkaan puita ja pensaita, syksyllä voi tehdä kaikkee kunnostusta. Talvella vois tehdä vaikka lumitöitä, jotka kuitenkin on tämän alan ihmisten töitä. Sitä kaipaa. Meidänkin luokalla on semmosia, jotka on tullu tänne suoraan lukiosta ja kun ne valmistuu sitten aikanaan, ne osaa kaiken teoriassa, mutta käytännössä ei mitään...Oon ehdottomasti tekijä.” (NPU2)

Muotoilualan opiskelijoita yhdisti käsitys hyvästä työn laadusta. Laatu merkitsi heille tarkoituksenmukaisia materiaaleja, ajanmukaisia kuoseja sekä viimeisteltyä tuotetta. Opiskelijat kritisoivat tuotteiden, erityisesti vaatteen, elinkaaren lyhyttä ja mallistojen vaihtumissykliä kiivautta.

Rakennusalan opiskelijoille keskeinen hyvän määre oli turvallisuus. Turvallisuus tuli esiin monessa yhteydessä. Se liittyi työmaiden olosuhteisiin ja kone- ja laitevalintoihin. Myös materiaalivalinnat ja menetelmäratkaisut on tehtävä ”viimeisen päälle tarkkaan”. Kestävyyden opiskelijat sisällyttivät osaksi turvallisuutta, mutta myös osaksi taloudellisuutta.

Ammattikorkeakoulun opettajan rooli on kaksijakoinen ja tiedekorkeakoulun opettajasta poikkeava. Opettajan tulee olla oman ammattialansa ekspertti, mutta myös pedagogisesti pätevä. Opiskelijat mainitsivatkin opettajia oman ammattialansa osaavina työntekijöinä, mutta keskeisemmäksi nousivat opettamisen taidot. Rakennusalan opiskelija kertoo seuraavaa.

”Tuolla on kaksi ihmistä, jotka on tehnyt muhun vaikutuksen. Eikä sillä oo mitään vaikutusta, onko hieno ihminen tai hyvä ihminen, vaan sillä tiedon määrällä...Ne on vaan niin pirun fiksuja jätkiä, että täytyy nostaa hattua, että joidenkin aivokapasiteetti on noin korkealla...On ne ihmisinäkin semmosii, ettei oo mitään turhan kiireitä ja vastaa kun kysyy...Kun taas sitten määrätty opettajat on sellasia, että jos sä kysyt niiltä kesken tuntia jotain, niin sua pidetään häirikkönä.” (MRA1)

Hyvää opettajaa kuvailevissa vastauksissa oli yhteisenä piirteenä se, että opettaja oli ajan tasalla oman alansa tapahtumista. Sen sijaan opettajien käsityksiä yritysten toimintakäytänteistä useat vastaajat epäoivivat.

Lopuksi

Opiskelijoiden vastaukset antavat aiheet monenlaisiin ammattikorkeakoulutuksen tavoitteisiin ja toteutusta koskeviin jatkopohdintoihin. Kiteytän ne tässä yhteydessä kysymykseksi ammatillisen asiantuntijan yhteisöllisestä vastuusta. Sitä voidaan kutsua ammatillisen asiantuntijan etiikaksi, jonka kriteeri ei ole yksin korkea tieto- ja taitotaso. Keskeistä on myös se, mihin tarkoitukseen tietoja ja taitoja käytetään sekä millaisia arvopäämääriä edistetään.

Tällöin ammatti ja työ näyttäytyvät osana suomalaista yhteiskuntaa ja tänä päivänä yhä enemmän myös globaalia maailmaa. Tältä osin opiskelijoiden käsitykset jäivät kovin individualistisiksi ja näköalattomiksi. Nuoren elämäntilanteen huomioon ottaen ei ole merkillistä, että oma murrosvaiheessa oleva tulevaisuus priorisoituu. Ammatillisen korkea-

koulutuksen tehtävänä voi kuitenkin pitää sitä, että työn merkitykset avattaisiin opiskelijoille myös maailman tilaan ja tilanteeseen nähden niin ekologisina, sosiaalisina, kulttuurisina kuin taloudellisina ulottuvuuksina.

Tuoreesti tähän ongelmatiikkaan painuu presidentti Halosen ja presidentti Mkan johdolla laadittu ILO:n komission raportti, josta voi hakea nyky päivän globaalin työelämän hyveitä. Raportti korostaa työn olevan väline maapalloiseen solidaarisuuteen ja kulttuurisesti kestäväan kehitykseen. Oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus, vastuu ja syvä kumppanuus ovat raportin avainkäsitteitä. Organisaatioitasolla oikeudenmukaisuus ja luottamus ovat korostuneet useissa tämän päivän työelämää koskevissa tutkimuksissa keskeisimmiksi hyvinvoinnin ja jaksamisen osatekijöiksi (mm. Kotkavirta 2000). Ammatilliseen asiantuntijuuteen ei yksin työmoraa li riitä. Asiantuntijan valta ja vastuu käsittävät myös professioille ominaiset yhteiskuntavastuun ulottuvuudet.

Ammattikorkeakoulujen käytäntölähtöisyys näyttää opiskelijahaastattelujen perusteella kaventuvan työorganisaatioita palvelevaksi toiminnaksi. Sen enempää yritykset organisaatioina kuin yksittäiset tehtävät osana organisaation tavoitteita, eivät hahmotu. Tällainen toimintatapa on kohtalokasta myös ammattikorkeakoulutukselle. Vapaa tutkimus- ja kehittämistoiminta antavat eettisen ja yhteiskunnallisen oikeutuksen ammattikorkeakoululaitoksen kriittiselle ja sivistykselliselle tehtävälle yhteiskunnassa. Yhteiskunnallisen tehtävä ei merkitse vain sopeutumista vallitseviin arvoihin, olosuhteisiin ja vaatimuksiin, vaan muutosagentin roolissa toimimista (Lampinen & Nummela 2004).

Työn asettuminen yhtäaikaaisesti osaksi hyvää yksilöllistä elämää ja hyvää yhteisöllistä elämää ei ole mahdotto muus. Mutta se ei toteudu itsestään, vaan vaatii aikaa, keskusteluja ja kysymistä. Ammattikorkeakoulutuksen vahvuutena voisi olla opiskelijan rohkaiseminen työn eettisten merkitysten ymmärtämiseen.

Lähteet

- Airaksinen, T. 1993. Ammattien etiikan filosofiset perusteet. Teoksessa T. Airaksinen (toim.) Ammattien ja ansaitsemisen etiikka. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ammattikorkeakoululaki 351/2003.
- Friman, M. 1999. Ammattikorkeakouluisen ammattietiikan alustava viitekehys. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lisensiaatintyö.
- Friman, M. 2004. Ammatillisen asiantuntijan etiikka ammattikorkeakoulutuksessa. Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research 234. Jyväskylän yliopisto.
- ILO 2004. A fair globalization: Creating opportunities for all. www.ilo.org/public/english/wcsdg/docs/report.pdf (luettu 16.9.2004).
- Kotkavirta, J. 2000. Luottamus instituutioihin ja yksilöllinen hyvinvointi. Teoksessa K. Ilmonen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylän yliopisto. SoPhi 42, 55–68.
- Lampinen, O. (toim.) 1995. Ammattikorkeakoulut – vaihtoehto yliopistolle. Helsinki: Gaudeamus.
- Lampinen, O. & Nummela, P. 2004. Ammattikorkeakouluetiikka. Opetusministeriön julkaisu 2004:30.
- Nummela, P. 1996. Ammattietiikka. Teoksessa Hyvä elämä – hyvä työ. Kulttuuri- ja elämäntutkimuskeskus julkaisu. Opetushallitus. Helsinki: Hakapaino.

Opetusministeriö 1989. Peruskoulun jälkeisen koulutuksen kehittäminen. Opetusministeriön pyytämät selvitykset nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen kehittämismahdollisuuksista, niiden organisointitavoista ja kokeilumahdollisuuksista. Opetusministeriön työryhmien muistioita 54.

Opetusministeriö 2004a. Tutkimus- ja kehitystyö suomalaisissa ammattikorkeakouluissa. Opetusministeriön työryhmämuistioista ja selvityksiä 2004:7.

Opetusministeriö 2004b. Koulutus ja tutkimus vuosina 2003-2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6.

